שאת משוקדים מחר ארור וקם. תימה הוא דלא נקטינהו כסדר שהן כתובים בתורה והכי הוה ליה למימר שאת ארור מחר משוקדים וקם וא"ת אמאי לא דרשינהו להו לפניהם ולאחריהם כמו בנשך ובמרבית (ויקרא כה) דדרשינן ליה בפרק איזהו נשך (ב"מ פא.). לפנינו ולאחריו וכמו ולחץ דדרשינן ליה בפ' אמר להם הממונה (לעיל דף לא.): אופשטא ואולגא י"ל גבי שאת אי קאי אאת מיניה מי הוא לשון סליחה[א] ואי קאי אואת לא מיניה מי הוא לשון נשיאות עון[ב] וכן ארור אי קאי אשור אי קאי אאכסה שהוא כנען דכתיב ארור כנען ואי קאי אאפס אי קאי אל אפס וכן ומחר אי קאי אמלאמה ואנכי נצב על לאם הגבעה היום להתפלל קודם המלחמה[ג] דכתיב היערוך שועך לא בצר[ד] (איוב לו) או קאי אאנכי נצב מחר להתפלל וכן וקם[ה] ולפי שאין פירושם שוה ע"כ אין להם הכרע אבל אמשוקדים קשה[ו] וי"ל משום דאיכא אתנחתא בגביעים ובמנורה ארבעה גביעים ומשמעו משוקדים כפתוריה ופרחיה וקרא אחרינא מוכחא דמשוקדים לא קאי אלא אגביעים דכתיב שלשה גביעים משוקדים ולהכי אין לו הכרע והא דפליגי תנאי בזמנים בפ' שני (דף כד.) גבי ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן (ויקרא ד) דאיכא דמוקי אתניה ואיכא אלקיחה ואיכא דמוקי אתניה ואיכא דמוקי אתרוייהו יש לפרש טעמא דמאן דמוקי ליה אתרוייהו משום דפשטא דקרא אלקיחה דלפניו קאי ומוקמינן ליה נמי אתניה כדאשכחן במנוחים כדכתיב ולקחת מדם הפר ונתתה על קרנות המזבח באצבעך (שמות כט) והתם על כרחך קאי אתניה[ז] ומאן דלא מוקי ליה אלא אלקיחה כמשמעותיה ומאן דמוקי ליה אתניה יליף ממנוחים דהתם לא קאי אלא אתניה דלפניו ולאו אלקיחה דלפניו פינו[ח]:

הוא יוסף הבבלי בו'. והא דאמר ליה רב אסי לרבי שילא בפ' נמות כותים נדה (דף לו:) אנא הוא איסי בן יהודה דהוא איסי בן גור אריה הוא איסי בן גמליאל דהוא איסי בן מהללאל דהוא איסי בן עקיבא שמו בדאורייתא ליכא בדנביאי איכא ובדאורייתא ליכא והא איכא דבעי רב חסדא וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות כבשים ויזבחו זבחים שלמים וידי פרים ואין אתנחתא בטעם עולות אלא טעם גרש ויעלו עולות כדי שיתחבר לשל אחריו: **מתני' החיצונה פרופה מן הדרום.** רבנן קאמרי לה: **פרופה.** דאשה כפולה לגד החוץ ונאחזת בקרס של זהב להיות פתוחה ועומדת: **מהלך בינייהן.** נכנס בפריפת הדרום ומהלך ביניהן עד שמגיע לפריפת הצפון: **הגיע לצפון.** ומשנכנס לתוך (ב) החלל הפך פניו לדרום ליך עד בין הבדים שהם באמצע החלל כדאמר מר (ב"ב דף צט.) מרון שעשה משה היה לו אויר עשרה אמות בבית קדשי הקדשים לכל רוח: **מהלך לשמאלו עד הפרוכת.** שהמהלך מלפון לדרום שמאלו למזרח והפרוכת היתה לו למזרח החלל א) בין שני הבדים והבדים היו מרוכים עד הפרוכת דאשן אחד לבעבר והשני למזרח אחד בראש הארון לצפון ואחד בראשו לדרום ואורך אמתים ואלי של ארון ביניהן: **דרך נגיפתו.** כשם שנכנס כשהולך לדרום עד שהגיע לארון פניו לצפון ואלי דרומה כשהולך לדרום עד שהגיע לארון פניו לצפון ואורך אמתים ואלי של ארון ביניהן: **דרך נגיפתו.** כשם שנכנס כשהולך לדרום עד שהגיע לארון פניו לצפון ואלי דרומה כשהולך לדרום כך כשיצא לארון פניו לצפון ואורך אמתים ואלי של ארון ביניהן: **בבית** הדרום ומהלך בין שני הבדים עד שמגיע לפריפת הצפון: **הגיע לצפון.** ומשנכנס לתוך (ב) החלל הפך פניו לדרום ליך עד בין הבדים שהם באמצע החלל כדאמר מר (ב"ב דף צט.) מרון שעשה משה היה לו אויר עשרה אמות בבית קדשי הקדשים לכל רוח ורוח: **מהלך לשמאלו עד הפרוכת.** שהמהלך מלפון לדרום שמאלו למזרח והפרוכת היתה לו למזרח החלל א) בין שני הבדים והבדים היו מרוכים עד הפרוכת דאשן אחד לבעבר והשני למזרח אחד בראש הארון לצפון ואחד בראשו לדרום ואורך אמתים ואלי של ארון ביניהן: **דרך נגיפתו.** כשם שנכנס כשהולך לדרום עד שהגיע לארון פניו לצפון ואלי דרומה כשהולך לדרום כך כשיצא לארון פניו לצפון ואורך אמתים ואלי של ארון ביניהן: **דרך נגיפתו.** כשם שנכנס כשהולך לדרום עד שהגיע לארון פניו לצפון ואלי דרומה כשהולך לדרום כך כשיצא לארון פניו לצפון ואורך אמתים ואלי של ארון ביניהן: **בבית** הדרום ומהלך בין שני הבדים עד שמגיע לפריפת הצפון: **הגיע לצפון.** ומשנכנס לתוך (ב) החלל הפך פניו לדרום ליך עד בין הבדים שהם באמצע החלל כדאמר מר (ב"ב דף צט.) מרון שעשה משה היה לו אויר עשרה אמות בבית קדשי הקדשים לכל רוח ורוח: **מהלך לשמאלו עד הפרוכת.** שהמהלך מלפון לדרום שמאלו למזרח והפרוכת היתה לו למזרח החלל א) בין שני הבדים והבדים היו מרוכים עד הפרוכת דאשן אחד לבעבר והשני למזרח אחד בראש הארון לצפון ואחד בראשו לדרום

שלא תתחיל מפניך שמא תבוה. לא ידענא מאי קאמר מסתברא כמאן דאמר מדתניא הכא כוותיה דלימא הא ברייתא [1] איכו נמי תני לה כמו הכיא דלעיל ואי מייתי ראיה מן הטעם המפורש הא שלא תבוה ולהכי קא מסתברא כמאן דאמר בלא ברייתא נמי הוי מלי למימר האי טעמא וגימא דמהאי טעמא מסתברא כוותיה ושמא י"ל דאי לאו ברייתא לא הוה אמרינן אותה סברא למיתה דשעה קלה כל כך שמא יבוה אי נמי י"ל הנך תרי ברייתות דמייתי מעיקרא לא מיתני בי רבי חייא ורבי אושעיא ומייתי מהא דמיתניא בי ר' חייא ור' אושעיא: **חד למצוה וחד לעכב.** תימה לי מאי איצטריך קרא לעכב הא חוקה כתיב בפרשה [8] וי"ל דחוקה לא קאי אלא איום הכפורים אבל קטורת דכל השנה איצטריך קרא לעכב ואין זה מענין התירון דמעיקרא קאמר דחד קרא ליום הכפורים וחד קרא לשאר ימות השנה ולשנה קאמר דתרוייהו בין ביום"כ (ג) בין בשאר ימות השנה: **שהורו הלכה בפני משה רבן.** בת"כ איכא פלוגתא דתנאי טובא מ"ט איצטריך איכא מאן דאמר מסיני נטלו [ואית דאמרי מפני שאמרו מתי ימותו שני זקנים הללו ואני ואתה נגיע את הדור וכו' ובפ' ד' מיתות (סנהדרין דף נב.). נמי מייתי לה ואיכא מאן דאמר פרועי ראש היו ואיכא מ"ד שתויי יין היו ואיכא מאן דאמר מתוסרי בגדים היו: וכי

שלא תתחיל מפניך שמא תבוה ת"ר [1] ונתן את הקטורת על האש לפני ה' [6] שלא יתקן מבחוץ ויכנים [א] להוציא מלבן של צדוקין שאומרים יתקן מבחוץ ויכנים מאי דרוש [2] כי בענן אראה על הכפורת מלמד שיתקן מבחוץ ויכנים אמרו להם חכמים והלא כבר נאמר ונתן את הקטורת על האש לפני ה' אם כן מה ת"ל כי בענן אראה על הכפורת [3] מלמד שנותן בה מעלה עשן ומניין שנותן בה מעלה עשן שנאמר [4] וכסה ענן הקטורת את הכפורת [5] הא לא נתן בה מעלה עשן [ב] [7] או שחיסר אחת מכל סמניה חייב מיתה ותיפוק ליה [ה] דקא מעייל ביאה ריקנית אמר רב ששת הכא במאי עסקינן [7] כגון ששגג בביאה והזיד בהקטרה רב אשי אמר אפילו תימא הזיד בזו ובזו [7] כגון דעייל שתי הקטרות אחת שלימה ואחת חסירה אביאה לא מיחייב דהא עייל ליה שלימה אהקטרה מיחייב דקא מקטר קטורת חסירה אמר מר ומניין שנותן בה מעלה עשן ת"ל וכסה קרא לקרא אמר רב יוסף הכי קאמר אין לי אלא עלה מעלה עשן עיקר מעלה עשן מניין ת"ל וכסה א"ל אביי והא איפכא תניא דתניא נתן בה עיקר מעלה עשן היה מתמר ועולה במקל עד שמגיע לשמי קורה כיון שהגיע לשמי קורה ממשמש ויורד בכותלים עד שנתמלא הבית עשן שנאמר [3] והבית ימלא עשן אלא אמר אביי הכי קאמר אין לי אלא עיקר מעלה עשן עלה מעלה עשן מניין ת"ל וכסה רב ששת אמר אין לי אלא אהל מועד [ג] שבמדבר שילה ובית עולמים מניין ת"ל וכסה האי [4] מוכן יעשה לאהל מועד השוכן אתם נפקא אלא הכי קאמר אין לי אלא ביום הכפורים בשאר ימות השנה מניין ת"ל וכסה רב אשי אמר חד למצוה וחד לעכב רבא אמר חד לעונש וחד לאזהרה תניא ר"א אומר ולא ימות עונש כי בענן אראה אזהרה יכול יהיו שניהם אמורין קודם מיתת בני אהרן ת"ל [5] אחרי מות שני בני אהרן יכול יהיו שניהם אמורים אחר מיתת שני בני אהרן ת"ל כי בענן אראה על הכפורת הא כיצד אזהרה קודם מיתה ועונש אחר מיתה מאי תלמודא אמר רבא אמר קרא כי בענן אראה ועדיין לא נראה ואלא מ"ט איענוש [7] כדתניא ר"א אומר לא מתו בני אהרן אלא על שהורו הלכה בפני משה רבן מאי דרוש [6] ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח [ה] אע"פ [ד] שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט: יצא ובא לו דרך כניסתו: מנא הני מילי א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן אמר קרא [7] ויבא שלמה לבמה אשר בגבעון ירושלם וכי מה ענין גבעון אצל ירושלים אלא מקיש יציאתו מגבעון לירושלים לביאתו מירושלים לגבעון מה ביאתו מירושלים לגבעון פניו כלפי במה כדרך ביאתו אף יציאתו מגבעון לירושלים פניו כלפי במה כדרך ביאתו וכן [ה] כהנים בעבודתן [ו] ולוים בדוכנן [ז] וישראל במעמדן כשהן נפטרין לא היו מחזירין פניהן והולכין אלא מצדדין פניהן והולכין [ל] וכן תלמיד הנפטר מרבו לא יחזיר פניו וילך אלא מצדד פניו והולך כי הא דר' אלעזר כד הוה מיפטר מיניה דר' יוחנן [ח] כד הוה בעי ר' יוחנן לסגויי הוה גחין קאי ר' אלעזר אדוכתיה עד דהוה מיכסי ר' יוחנן מיניה וכד הוה בעי ר' אלעזר לסגויי הוה קא אזיל לאחוריה עד דמכסי מיניה דרבי יוחנן רבא כד הוה מיפטר מיניה דרב יוסף הוה אזיל לאחוריה עד [ט] דמנגפן כרעיה ומתווסן אסקופתא דבי רב יוסף דמא

וכסה ענן הקטורת את הכפורת אשר על העדות ולא ימות לענוש. ואי איפשר לומר כי שניהם נאמרו קודם מיתת בני אהרן, דהא אחרי מות שני בני אהרן כתוב. אלא כי בענן אראה על הכפורת קודם מיתת בני אהרן, דדייקינן אראה מכלל שעדיין לא נראה. וכסה ענן הקטורת אחר מיתתם. אם כן עדיין לא פירש הענוש למה נענשו מפני שהורו הלכה לפני משה רבן, אע"פ שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט. והא דאמר למעלה או שחיסר אחת מסמניה חייב מיתה. ואקשינן ותיפוק ליה דכיון דאינה עשויה כהילכתה כאילו אינה קטורת, ונמצאת ביאתן בלא עבודה. וכתיב ואל יבא בכל עת אל הקודש ולא ימות. ופירש רב אשי בגמ' דעייל שתי קטורות אחת שלמה ואחת חסירה, אביאה לא מחייב דהא עייל ליה שלימה, אהקטרה הוא דמחייב דקא מקטיר חסירה. ירושלמי היה מהלך בין שתי פרוכות ודוחק באצילי ידיו כדי שלא ישרפו (בפרכות) [הפרכות]. כיצד הוא עושה, א"ר חנינא מניח את הכף בארץ וזורקה באויר וקולטה במחתה. שמואל אמר בורדה [ב] בגבדלא. ר' יוחנן אמר מערה מתוך הכף והיא מתמרת ועולה, ואחר כך היא פושה ויורדת. יצא ובא לו דרך כניסתו כו' יוסי, ברם ר' מאיר אפ' בעי לא יכיל, למה, כדי שלא יתן אחוריו לקודש. מנא לן, שנאמר ויבא שלמה לבמה אשר בגבעון ירושלים, מקיש ביאת גבעון לביאת ירושלים מה ביאתו לגבעון פניו כלפי במה אף ביאתו לירושלים פניו כלפי במה. וכן הכהנים בעבודתם ולוים בדוכנם וישראל במעמדם, כולם כשנפטרים לא היו מחזירים פניהם והולכים, אלא מצדידים. וכן תלמיד הנפטר מרבו אין מחזיר את פניו אלא מצדד והולך. כי הא דר' אלעזר כי הוה מיפטר מר' יוחנן, אי הוה בעי ר' יוחנן לסגויי, הוה גחין לר' אלעזר קאי אדוכתיה עד דהוה ר' יוחנן מיכסי מיניה. ואי הוה בעי ר' אלעזר לסגויי, הוה אזיל אחוריה אחוריה עד דהוה מיכסיא ר' יוחנן מיניה. **רבא** כד הוה מיפטר מרב יוסף, הוה אזיל אחוריה אחוריה עד דהוו מנקפן כרעיה ומתורסן מדמיה אסקופתא דרב יוסף.

שלא תתחיל מפניך. לגבור ולילך הלאה: **שמא יבוה.** שהקטורת שנברת נלדך בוערת תמיד וחזרושך המתפשט והולך להלן נכוה בתימור העולה: **כי בענן.** אל יבא כי אם בענן של עשן הקטורת: **מעלה עשן.** שם עשב גפורת נעשן נעלות קזוף כמקל: **ומניין שנותן בה וכו'.** לקמן פריך ל"ל הא נפקא ליה: **הא אם לא נתן וכו'.** הא למדנו מכאן שנאמר [ב] ולא ימות אשה לא נתן וכו': **או שחיסר.** דכתיב הקטורת שלימה ולא חסירה: **תיפוק ליה.** דאי נמי לא כתב הכא ולא ימות מיחייב מיתה אקטורת חסירה דאשכח דעייל ביאה ריקנית שלא לצורך וכתיב [ה] ואל יבא בכל עת ולא ימות: **שגג בביאה.** ריקנית אבל ידע שיש מיתה במקטיר קטורת חסירה ואין עונש מיתה על השוגג: **דעייל שתי הקטרות.** בביאה אחת: **קרא לקרא.** הא נפקא ליה מכי בענן: **עיקר.** שורש: **והא איפכא תניא.** שהשורש יפה מן הענין: **נשמי קוקה.** לשון שמיט: **ממשמש בכתלים.** כן דרך העשן כשאינו יכול ללאת כנגדו מתפשט למעלה תמיד עד שמתמלא חלל הבית למעלה מכותל לכותל וכשאין לו עוד מקום ממשמש ויורד אצל הכתלים: **האי מוכן יעשה לאהל מועד השוכן אתם נפקא.** אל מקום שיהא שכני אתם יעשו לכן: **חד לעונש וחד לאזהרה.** ואל יבא כי בענן אזהרה וכשכה ענן ולא ימות זה עונש ואילו לא ימות דאל יבא לאו אחסרון ענן כתיב אלא אביאה ריקנית: **תניא ר' אלעזר אומר.** וכשכה ולא ימות זה עונש מעלה עשן: **יכול יהו שניהן אמורים קודם מיתת בני אהרן.** ונאמר שבעון מעלה עשן אלא נתנו מתנו: **ועדיין לא נראה.** אראה משמע לעתיד אלמא כשנאמר מקרא זה עדיין לא נראה ואי לאחר מיתתן כבר נראה בו ביום שנאמר וילאו וישרפו את העם וילא כבוד ה' אל כל העם (ויקרא ט) [ג]: **מצוה להביא מן ההדיוט.** ואע"פ שהורו כראוי נענשו אלא נטלו רשות: **לבמה אשר בגבעון לירושלים.** היה לו ליכתוב מירושלים לו מן הבמה אשר בגבעון לירושלים. בגבעון היתה קדושה אשר מזבח אשר משה ויהי הולך ומקריב אשר: **מקיש יציאתו מגבעון לירושלים לביאתו מירושלים לגבעון.** והכי משמע קרא ויבא שלמה לבמה אשר בגבעון דרך הליכתו וכן לירושלים בשובו מגבעון היתה כניסתו לאשורה: **וישראל במעמדם.** העומדים בעזרה במקום כל ישראל על קרבן התמיד דכתיב תשמרו להקריב לי (במדבר כח) היו עומדים ומשמרים על קרבנכם: **עד דהוה מכסי מיניה ר' יוחנן.** שאין ר' אלעזר רואהו [ד]: **מיניה דר' יוחנן.** שאין ר' יוחנן רואהו מחזיר פניו: אמרו

נא א מיי' פ"ז מהלכות עבודת יום"כ הלכה ז:
נב ב מיי' פ"ג מהלכות כלי המקדש הלכה כ ג סמג עשין קמז:
נג ג מיי פ"ה מהלכות עבודת יום"כ הלכה כה:
נד ד [מיי' פ"ג מהלכות כלי המקדש הלכה ח]:
נה ה ו ז מיי' פ"ה מהלכות עבודת יום"כ הלכה כה:
נו ח מיי' פ"ג מהלכות תמידין הלכה ג:
נז ט י כ מיי' פ"ז מהל' בית הבחירה הלכה ד:
נח ל מ מיי' פ"ה מהלכות ת"מ הלכה ו טוש"ע י"ד סי' רמב סעיף טו [וכ"כ אלפס קידושין פ"ז דף רכז. [סי' תמי"ג] וע"ש הגריבמ"ן בענין אמר הרמ"ם שם סימן נג]:

מוסף רש"י

שלא יתקן. הקטורת מלא תפנים הימנה ביום"כ על המתחה כדכתיב ומלא תפניו וגו' ונתן את הקטורת על האש וגו', מבחוץ. בהיכל היו נותנין אותה לזדוקין, על האש ואמר כך מכיון, שהיו הוכשין אל יבא בכל עת אל הקדש, ומשמע כי בענן עשן הקטורת יבא ואז אראה על הכפרת (לעיל יז:). **או שחיסר אחת מכל סמניה חייב מיתה.** כי עייל ביום"כ, דכתיב ואל יבא בכל עת אל הקדש וגו' ולא ימות וגו' מאת יבא אהרן וגו' וכי מעיילי קטורת שלא בהלכתה ביאה ריקנית היא וחייב מיתה (בריתות ו.). **הנפטר מרבו.** פורש ומפליג (ע"פ רש"י גיטין 19.).

רבינו חננאל

ת"ר ונתן את הקטרת על האש לפני ה', כלומר, הבא אש לפני ה' ואחר כך תן עליה הקטורת. כי בענן אראה על הכפורת, מלמד שנותן בקטורת סם שהוא מעלה עשן, להוציא מליבן של צדוקין, שנאמר כי בענן אראה על הכפורת, מלמד שמתקן מבחוץ ומכניס כשהעשן עולה כולה. ותרוצנה הכי ונתן את הקטורת על האש לפני ה' כי בענן אראה על הכפורת. אין לי אלא עיקר מעלה עשן. כלומר, השורש שהוא חזק שהוא מתמר ועולה כמקל עד שמגיע לשמי קורה, וכיון שהיה מגיע לשמי קורה היה ממשמש בכתלים ויורד עד שנתמלא הבית עשן שנאמר וימלא הבית את הענן וגו'. אין לי אלא עיקר מעלה עשן, [עלה] מעלה עשן שחוקה מנא לן. ת"ל וכסה ענן הקטורת וגו', כלומר כיון שהיא שחוקה נתערבה ונתכסה. ואסקה רב אשי הני תרי קראי חד למצוה וחד לעכב. **רבא** אמר כי בענן אראה על הכפורת לאזהרה.

מיפטר מיניה דרב יוסף הוה אזיל לאחוריה עד [ט] דמנגפן כרעיה ומתווסן אסקופתא דבי רב יוסף דמא

מסורת הש"ס

ה) [נעיל יט:], ב) [כריתות י.], ג) [עי' תוס' לעיל מד. ד"ה בשילה], ד) עיבוקין פנ., ה) לעיל כא:, ו) [גיר' הערוך דהוו מינקפן], ז) [ויקרא טז], ח) [שם], ט) [דברי תוס' הם תמוהים וכן הגיה המו"ר בפ"ו בפ"ג דתמיד דבריהם בפלאה].

תורה אור השלם

1. וְנָתַן אֶת הַקְּטֹרֶת עַל הָאֵשׁ לִפְנֵי יְיָ וְכִסָּה עֲנַן הַקְּטֹרֶת אֶת הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל הָעֵדֻת וְלֹא יָמוּת:
ויקרא טז יג
2. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן אָחִיךָ וְאַל יָבֹא בְכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לַפָּרֹכֶת אֶל פְּנֵי הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל הָאָרֹן וְלֹא יָמוּת כִּי בֶּעָנָן אֵרָאֶה עַל הַכַּפֹּרֶת:
ויקרא טז ב
3. וְיָגְעוּ אַמּוֹת הַסִּפִּים מִקּוֹל הַקּוֹרֵא וְהַבַּיִת יִמָּלֵא עָשָׁן:
ישעיהו ו ד
4. וְכִפֶּר עַל הַקֹּדֶשׁ מִטֻּמְאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִפִּשְׁעֵיהֶם לְכָל חַטֹּאתָם וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאֹהֶל מוֹעֵד הַשֹּׁכֵן אִתָּם בְּתוֹךְ טֻמְאֹתָם:
ויקרא טז טז
5. וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן בְּקָרְבָתָם לִפְנֵי יְיָ וַיָּמוּתוּ:
ויקרא טז א
6. וְנָתְנוּ בְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ וְעָרְכוּ עֵצִים עַל הָאֵשׁ: ויקרא א ז
7. וַיָּבֹא שְׁלֹמֹה לַבָּמָה אֲשֶׁר בְּגִבְעוֹן יְרוּשָׁלִַם מִלִּפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וַיַּעַל שָׁם עַל מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת:
דברי הימים ב א יג

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה עד דהוה כו' רוא"ה הס"ד ואח"כ מה"ד עד דמיכסי מיניה דר' יוחנן: (ב) תוס' ד"ה חד כו' דתרוייהו בין ביום הכפורים. נ"ב עיין בזה בשו"ת ב"ח סי' ר"ל:

מוסף תוספות

א. דלכ"ע חוקה קאי אכל מה שנעשה בבגדי לבן מבפנים. תוס' הרא"ש.

תוס' ישנים

ותיפוק לי דקא מעייל ביאה ריקנית. דסבירא ליה להאי מקשה כרב אשי דאמר לקמן דאיכא עיכובא דאי ליכא עיכובא אין כאן ביאה ריקנית, אי נמי [כדלי עצמא ואפילו לרבא ואף על פי דלא נפקא ליה מנאמרין] קרא נפיק ליה מקרא אחרינא. תימה עד מה שנינו בפנים הקטורת ושיא בריימתא שויה בירושלמי [פ"ד ה"ד] אסר מכל סימן וסימן אי אלא נתן לתוכה מעלה עשן אי אסמר [אחת מכל סממניה] חייב מיתה, (ת"ל) [ת"כ] זמירא [ושוכר] משום הכנסה ימירה. מאי [הא] דאמר משום הכנסה ימירה, אי דחיק לן הכיאה אם מקטירה מחיי על קטורה שפסולה ואי אין מקטירה מאי מוהנא איכא. דאומר רבינו דהכנסה היא איתה שנכנס לשיל בתוכ (כמין) [כמנו] פועל בכניסתו [מעלין] ומחיב משום ביאה ריקנית. מ"כ. וה"ר מנחם פי' משום הכנסה ימירה כלומר בהכנסה ימירה של יוה"כ שנכנס בה לפני ולפנים, דבהיא דוקא כתיב בה מעלה עשן, ואין נראה דבכל יום נמי היה [שם] מעלה (שם) עשן ומיהא קרא ודאי לאיסור, וא"כ חיוב מיתה נמי יגלפינן מיניה, ועוד דביר"ומלמי פרק נרקן מקלפי קאמר א"ר זעירא עובר משום הכנסה ימירא, אלמא לאו דיום הכפורים קאי. ה"ר אלחנן, ועוד קשיא לי, לפי פרתתו שסובר שלא היה מעלה עשן אלא בשל יום הכפורים מאי הא דקאמר בסמוך יכול שניהם אמורים קודם מיתת בני אהרן, א"ל אחמי מות שני בני אהרן, פי' אלא [היה] [היו] ענגנלין] על מעלה עשן אלא נגעוו, ואי ס"ד אלא בשל יוה"כ] והלא מהו בשמיני למלואים בגיגן ויום הכפורים היה אחר כך ומה מפרש ר"[ן], אלא ודאי הוה ס"ד (שנעגוו) [שנענגלן] על מעלה עשן אלא שמו בקטורת חוץ ועל זה (היה) [הוא] מפרש שהעונש נתחב אחרי מיתה. הגי"ה. **שנאמר והבית ימלא עשן.** אין לו אלא דמיון בעצמא דקרא גבי גרפיש כתיב ולא גבי קטורת. **האי מוכן יעשה לאהל מועד נפקא.** לענל [מד, ת] לא שייך לאקשויי הכי גבי וכל אדם לא יהיה באהל מועד אין לי אלא אהל מועד שבמדבר כו' דהכא לא מייני אלא בהזאות והקטורות, ועוד דוכן יעשה משמע עשיה אבל לא (יצוה) [יהיה] הייני לא יעשה (אלא) [אלא] יכנס אחר עמו. **וחד לעכב.** ולפ"ג דכתיב עיכובא כמה שנעשה בגבדי לבן בפנים לכולי עלמא, הכא לא שייך למימר הכי, אמיקון] הקטורת אין מוהכ עליו לעשותו בו ביום אלא אחר מחמת, ומ"ש לקמן בגמ' אי שעירי [סב, ב] דלא מפקינן איכוף ליום אלא שניהן שוין [ז] לגיתמן בגמ'. **ונתנו בני אהרן הכהן אש.** ולפ"ג דמוקמי ליה לעיל גבי הלמת הלאיפת בנוגה המיתון מ"מ ס"ד דבכל מקום מצוה לבניא מן הבדיוט. **אע"פ שהאש יורד מן השמים מצוה להביא.** הקשה ה"ר (אלעזר) [אלמן] והלא קטורת היה על המזבח הפנימי ואם שמים על מזבח המיתון הוא דהוה אבל על מזבח הפנימי לא היה שם אלא מן הגמלים של מזבח המיתון, וא"ל דבינו כי קטורת נמשון היה שעשו על מזבח המיתון דמתמרין דמתמרין שמיתו ייני עם תלבי בקטורת נשיאים שהיה על מזבח המיתון עם שאר קרבנות בשביל מיחמן של ישראל, ומהאי טעמא נמי לא מיקשי דאע"פ הוי מן המשמים [ד] ניהושלמי לפנינו הגי' בורהיה כרגלו וגי' רבינו בגולדו והוא המנון.

נא א מיי' פ"ז מהלכות עבודת יום"כ הלכה ז:
נב ב מיי' פ"ג מהלכות כלי המקדש הלכה כ ג סמג עשין קמז:
נג ג מיי פ"ה מהלכות עבודת יום"כ הלכה כה:
נד ד [מיי' פ"ג מהלכות כלי המקדש הלכה ח]:
נה ה ו ז מיי' פ"ה מהלכות עבודת יום"כ הלכה כה:
נו ח מיי' פ"ג מהלכות תמידין הלכה ג:
נז ט י כ מיי' פ"ז מהל' בית הבחירה הלכה ד:
נח ל מ מיי' פ"ה מהלכות ת"מ הלכה ו טוש"ע י"ד סי' רמב סעיף טו [וכ"כ אלפס קידושין פ"ז דף רכז. [סי' תמי"ג] וע"ש הגריבמ"ן בענין אמר הרמ"ם שם סימן נג]:

הוציאו לו פרק חמישי יומא

וכי תימא אורחא דמילתא למיתב לימין. נ"ל לפרש כלומר אדרבה כי היכי דהתם יהב קודשא בריך הוא מימינו הכא נמי המתפלל יתן שלום לימין שלו בריש מ"ל יפול מלדך אלף אלמא דיש לנקש על נגד השמאלי בריש והדר לימין וטעמא הוי דהוי לימין הקב"ה בריש: **תנן** כמאן דאמר ארון גלה לבבל. לע"ג דרבי יהודה אומר במקומו נגנז ופליג בסיפא גבי כן ולא פליג בריש אחרון י"ל פליג בבריתא בריש אחרון:

ופליגא דעולא. דאמר לר"ש גלה לבבל פליגא דעולא דאמר לר"ש דאחרון נגנז כדויס

אמרו ליה לרב יוסף הכי עביד רבא אמר ליה יהא רעוא דתרום רישך אכולה כרכא אמר רבי אלכסנדרי אמר רבי יהושע בן לוי [א]המתפלל צריך שיפסיע שלש פסיעות לאחוריו ואחר כך יתן שלום ואם לא עשה כן ראוי לו שלא התפלל ומשום (ה) שמעיה אמרו [2]שנותן שלום לימין ואחר כך לשמאל שנאמר [1]מימינו אש דת למו ואומר [2]יפול מצדך אלף ורבבה מימינך מאי ואומר וכי תימא אורחא דמילתא היא למיתב בימין ת"ש יפול מצדך אלף ורבבה מימינך רבא(ו) חזייה לאביי דיהיב שלמא לימינא ברישא א"ל מי סברת לימין דידך לשמאל דידך קא אמינא דהוי ימינו של הקב"ה אמר רב חייא בריה דרב הונא חזינא להו לאביי ורבא דפסעי להו שלש פסיעות בכריעה אחת: ומתפלל תפלה קצרה בבית החיצון: [3]מאי מצלי רבא בר רב אדא ורבין בר רב אדא תרוייהו משמיה דרב אמרי יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתהא שנה זו [3]גשומה ושחונה שחונה מעליותא היא אלא אימא [3]אם שחונה תהא גשומה [4]רב אחא בריה דרבא מסיים בה משמיה דרב יהודה לא יעדי עביד שולטן מדבית יהודה ולא יהיו עמך ישראל צריכין לפרנס זה מזה ולא תכנס לפניך תפלת עוברי דרכים רבי חנינא בן דוסא הוה קא אזיל באורחא שדא מטרא עליה אמר רבש"ע כל העולם כולו בנחת וחנינא בצער פסק מיטרא כי אתא לביתיה אמר רבש"ע כל העולם כולו בצער וחנינא בנחת אתא מיטרא א"ר יוסף מאי אהניא ליה צלותיה דכהן גדול לגבי ר' חנינא בן דוסא תנו רבנן [7]מעשה בכהן גדול אחד שהאריך בתפלתו ונמנו אחיו הכהנים ליכנס אחריו התחילו הם נכנסין והוא יוצא אמרו לו מפני מה הארכת בתפלתך אמר להם קשה בעיניכם שהתפללתי עליכם ועל בית המקדש שלא יחרב אמרו לו אל תהי רגיל לעשות כן שהרי שנינו לא היה מאריך בתפלתו כדי שלא להבעית את ישראל: **מתני'** [8]משניטל ארון [9]אבן היתה שם מימות נביאים ראשונים ושתייה היתה נקראת גבוה מן הארץ שלש אצבעות ועליה היה נותן [10]נטל את הדם ממי שהיה ממרס בו נכנס למקום שנכנס ועמד במקום שעמד [11]והזה ממנו [12]אחת למעלה ושבע למטה [13]ולא היה מתכוון להזות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף [14]וכך היה מונה אחת אחת ואחת אחת ושתים אחת ושלש אחת וארבע אחת וחמש אחת ושש אחת ושבע [15]יצא והניחו על כן הזהב שבהיכל [16]הביאו לו את השעיר שחטו וקבל במזרק את דמו נכנס למקום שנכנס ועמד במקום שעמד והזה ממנו אחת למעלה ושבע למטה [א] (ג) וכך היה מונה אחת אחת ואחת אחת ושתים וכו' [15]יצא והניחו על כן הזהב השני שבהיכל רבי יהודה אומר לא היה שם אלא כן אחד בלבד נטל דם הפר והניח דם השעיר והזה ממנו על הפרוכת מבחוץ אחת למעלה ושבע למטה ולא היה מתכוון וכו' וכך היה מונה וכו' נטל דם השעיר והניח דם הפר והזה ממנו על הפרוכת שכנגד הארון מבחוץ אחת למעלה ושבע למטה וכו' [17]עירה דם הפר לתוך דם השעיר ונתן את המלא בריקן: **גמ'** משגנגז לא קתני אלא משניטל תנן כמאן דאמר ארון גלה לבבל דתניא [18]רבי אליעזר אומר ארון גלה לבבל שנאמר [3]ולתשובת השנה שלח המלך נבוכדנאצר ויביאהו בבלה עם כלי חמדת בית ה' רבי שמעון בן יוחאי אומר ארון גלה לבבל שנאמר [4]לא יותר דבר אמר ה' אלו עשרת הדברות שבו רבי יהודה [19](בן לקיש) אומר ארון במקומו נגנז שנאמר [5]ויראו ראשי הבדים מן הקדש על פני הדביר ולא יראו החוצה ויהיו שם עד היום הזה ופליגא דעולא דאמר עולא שאל רבי מתיא בן חרש את רבי שמעון בן יוחאי ברומי וכי מאחר שרבי אליעזר מלמדנו פעם ראשונה ושניה ארון גלה לבבל ראשונה הא דאמרן [3]ויביאהו בבלה עם כלי חמדת בית ה' שניה מאי היא דכתיב [6]ויצא מבת ציון כל

הנפטר מרבו אם חוזר לאלתר דומה לכלב ששב על קיאו תניא נמי הכי המתפלל צריך שיפסיע שלש פסיעות לאחוריו ואחר כך יתן שלום ואם לא עשה כן ראוי לו שלא התפלל ומשום (ה) שמעיה אמרו [2]שנותן שלום לימין ואחר כך לשמאל שנאמר [1]מימינו אש דת למו ואומר [2]יפול מצדך אלף ורבבה מימינך מאי ואומר וכי תימא אורחא דמילתא היא למיתב בימין ת"ש יפול מצדך אלף ורבבה מימינך רבא(ו) חזייה לאביי דיהיב שלמא לימינא ברישא א"ל מי סברת לימין דידך לשמאל דידך קא אמינא דהוי ימינו של הקב"ה אמר רב חייא בריה דרב הונא חזינא להו לאביי ורבא דפסעי להו שלש פסיעות בכריעה אחת: ומתפלל תפלה קצרה בבית החיצון: [3]מאי מצלי רבא בר רב אדא ורבין בר רב אדא תרוייהו משמיה דרב אמרי יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתהא שנה זו [3]גשומה ושחונה שחונה מעליותא היא אלא אימא [3]אם שחונה תהא גשומה [4]רב אחא בריה דרבא מסיים בה משמיה דרב יהודה לא יעדי עביד שולטן מדבית יהודה ולא יהיו עמך ישראל צריכין לפרנס זה מזה ולא תכנס לפניך תפלת עוברי דרכים רבי חנינא בן דוסא הוה קא אזיל באורחא שדא מטרא עליה אמר רבש"ע כל העולם כולו בנחת וחנינא בצער פסק מיטרא כי אתא לביתיה אמר רבש"ע כל העולם כולו בצער וחנינא בנחת אתא מיטרא א"ר יוסף מאי אהניא ליה צלותיה דכהן גדול לגבי ר' חנינא בן דוסא תנו רבנן [7]מעשה בכהן גדול אחד שהאריך בתפלתו ונמנו אחיו הכהנים ליכנס אחריו התחילו הם נכנסין והוא יוצא אמרו לו מפני מה הארכת בתפלתך אמר להם קשה בעיניכם שהתפללתי עליכם ועל בית המקדש שלא יחרב אמרו לו אל תהי רגיל לעשות כן שהרי שנינו לא היה מאריך בתפלתו כדי שלא להבעית את ישראל: **מתני'** [8]משניטל ארון [9]אבן היתה שם מימות נביאים ראשונים ושתייה היתה נקראת גבוה מן הארץ שלש אצבעות ועליה היה נותן [10]נטל את הדם ממי שהיה ממרס בו נכנס למקום שנכנס ועמד במקום שעמד [11]והזה ממנו [12]אחת למעלה ושבע למטה [13]ולא היה מתכוון להזות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף [14]וכך היה מונה אחת אחת ואחת אחת ושתים אחת ושלש אחת וארבע אחת וחמש אחת ושש אחת ושבע [15]יצא והניחו על כן הזהב שבהיכל [16]הביאו לו את השעיר שחטו וקבל במזרק את דמו נכנס למקום שנכנס ועמד במקום שעמד והזה ממנו אחת למעלה ושבע למטה [א] (ג) וכך היה מונה אחת אחת ואחת אחת ושתים וכו' [15]יצא והניחו על כן הזהב השני שבהיכל רבי יהודה אומר לא היה שם אלא כן אחד בלבד נטל דם הפר והניח דם השעיר והזה ממנו על הפרוכת מבחוץ אחת למעלה ושבע למטה ולא היה מתכוון וכו' וכך היה מונה וכו' נטל דם השעיר והניח דם הפר והזה ממנו על הפרוכת שכנגד הארון מבחוץ אחת למעלה ושבע למטה וכו' [17]עירה דם הפר לתוך דם השעיר ונתן את המלא בריקן: **גמ'** משגנגז לא קתני אלא משניטל תנן כמאן דאמר ארון גלה לבבל דתניא [18]רבי אליעזר אומר ארון גלה לבבל שנאמר [3]ולתשובת השנה שלח המלך נבוכדנאצר ויביאהו בבלה עם כלי חמדת בית ה' רבי שמעון בן יוחאי אומר ארון גלה לבבל שנאמר [4]לא יותר דבר אמר ה' אלו עשרת הדברות שבו רבי יהודה [19](בן לקיש) אומר ארון במקומו נגנז שנאמר [5]ויראו ראשי הבדים מן הקדש על פני הדביר ולא יראו החוצה ויהיו שם עד היום הזה ופליגא דעולא דאמר עולא שאל רבי מתיא בן חרש את רבי שמעון בן יוחאי ברומי וכי מאחר שרבי אליעזר מלמדנו פעם ראשונה ושניה ארון גלה לבבל ראשונה הא דאמרן [3]ויביאהו בבלה עם כלי חמדת בית ה' שניה מאי היא דכתיב [6]ויצא מבת ציון כל

אמרו ליה לרב יוסף. שהוא היה מאור עינים ואינו מכיר בדבר: **תרום רישך.** תהיה ראש ישיבת הכרך: **הפס מיבעי ליה למיקם.** במקום שהפסיעות כלות ולא לחזור לאחור: **ואם לא עשה כן.** נראה כמי שלא נטל רשות להיפטר ולאוי לו שלא התפלל: **לאוי לו שלא התפלל** גרסינן. כלומר טוב היה לו אם לא התפלל כמו לאוי לו שלא בא לעולם: **מימינו אש דת.** אלמא ימין עדיפא: **ורכבה מימינך.** הימין סובלת רכבה מזיקין: **וכי תימא אורחא הוא.** שהימין מוכנת להשתמש בה לכך ניתנו הלוחות בימין ולאו משיומא דימין היא: **נשמאל דידך.** דהיא ימינו של הקב"ה שהמתפלל רואה עצמו כאילו שכינה למול פניו שנאמר שויתי ה' לנגדי תמיד (תהלים טז): **שחונה.** חמה: **עביד שולטן.** עושה ממשלה: **עוברי דרכים.** מתפללים שלא ירדו גשמים: **וחנינא בנחת.** שאין לי זריעה בשדות: **מתני' נביאים הראשונים.** דוד ושמואל מפרש במס' סוטה (דף מח:): **ושייה היתה נקראת.** מפרש בגמ' (ב): **למקום שנכנס.** בגית קדשי הקדשים: **במקום שעמד.** בין הבדים: **ולא היה מתכוון להזות לא למעלה וכו'.** שהרא אחת למעלה בחודה של כפורת העליון והשבע למטה מאמצעה (ג) שהרי לא על הכפורת נוגעים אלא לארץ נופלות: **אלא כמצליף.** בשורה זו אחת זו כל שמונה הזאות. כמצליף לא ידעתי לשונו: **וכך היה מונה.** בגמרא (ד) מפרש טעמא: **נטל דם הפר תחילה והניח דם השעיר.** מסקנא דמילתיה דר' יהודה היא דאמר לא היה שם אלא כן אחד וצריך ליטול דם הפר תחילה (ה): **על הפרוכת.** כלכתיב וכן יעשה לאהל מועד (ויקרא טז): **עירה דם הפר וכו'.** דלכתיב במתנות המזבח ולקח מדם הפר ומדם השעיר מדם שניהן יחדיו: **ונתן המלא וכו'.** בגמרא (ו) מפרש מחזר ומעבירה מזרק מלא לתוך הריקן כדי לערבן יפה: **גמ' ויביאהו בבלה.** ליהויכין: **עם כלי חמדת** (ה). הוא ארון: **ויאריכו הבדים וגו'.** סיפיה דקרא ויהיו שם עד היום הזה: **ופליגא דעולא.** הא דתניא ר' שמעון אומר ארון גלה לבבל: **ראשונה ושניה.** כלומר משני מקראות: כל

עין משפט נר מצוה

נז א ב מיי' פ"ה מהל' תפלה הלכה י ופ"ע הל' ב) סמג עשין יט טוש"ע א"ח סי' קכ: סעיף ו [רב אלפס ברכות פ"ב דף כד: [סי' קלב] רא"ש שם סי' כג]:

נח ג ד ה מיי פ"ל מהל' עבודת יו"כ הלכה ו:

נט ו מיי' שם הלכה ב:

ס ז ח ט מיי' שם פ"ג הלכה ה ופ"ה מהל' מעשה קרבנות הלכה יב:

סא י מיי' פ"ל מהל' עבודת יו"כ הלכה ג:

סב כ מיי' שם פ"ג הלכה ה:

סג ל מ מיי' שם פ"ל הלכה ב ופ"ג הלכה ה:

תורה אור השלם

1. וּיֹאמַר יְיָ מִסִּינַי בָּא וְזָרַח מִשֵּׂעִיר לָמוֹ הוֹפִיעַ מֵהַר פָּארָן וְאִתָּה מִרִּבְבֹת קֹדֶשׁ מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ: דברים לג ב
2. יִפֹּל מִצִּדְּךָ אֶלֶף וּרְבָבָה מִימִינֶךָ אֵלֶיךָ לֹא יִגָּשׁ: תהלים צא ז
3. וְלִתְשׁוּבַת הַשָּׁנָה שָׁלַח הַמֶּלֶךְ נְבוּכַדְנֶאצַּר וַיְבִאֵהוּ בָבֶלָה עִם כְּלֵי חֶמְדַּת בֵּית יְיָ וַיַּמְלֵךְ אֶת צִדְקִיָּהוּ אָחִיו עַל יְהוּדָה וּירוּשָׁלִָם: דברי הימים ב לו י
4. הִנֵּה יָמִים בָּאִים וְנִשָּׂא כָל אֲשֶׁר בְּבֵיתֶךָ וַאֲשֶׁר אָצְרוּ אֲבֹתֶיךָ עַד הַיּוֹם הַזֶּה בָּבֶלָה לֹא יִוָּתֵר דָּבָר אָמַר יְיָ: ישעיהו לט ו
5. וַיֵּאָרְכוּ הַבַּדִּים וַיֵּרָאוּ רָאשֵׁי הַבַּדִּים מִן הַקֹּדֶשׁ עַל פְּנֵי הַדְּבִיר וְלֹא יֵרָאוּ הַחוּצָה וַיִּהְיוּ שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה: מלכים א ח ח
6. וַיֵּצֵא מִבַּת צִיּוֹן כָּל הֲדָרָהּ הָיוּ כְּאֵילִים לֹא מָצְאוּ מִרְעֶה וַיֵּלְכוּ בְּלֹא כֹחַ לִפְנֵי רוֹדֵף: איכה א ו

הגהות הב"ח

(ה) גמ' ראוי לו שלא התפלל ומשום רב שמעיה אמרו: (ו) מתני' הביאו לו את השעיר כו' אמת למעלה ושבע למטה. נ"ב ס"א ולא היה מתכוון להזות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף: (ג) רש"י ד"ה ולא היה מתכוון כו' ושבע למטה מאמצעה בעוביה שהרי לא על כו': (ד) ד"ה נטל כו' דם הפר תחילה כדי להניח דם השעיר בכן שהיה עליו דם הפר הס"ד: (ה) ד"ה עם כלי חמדת בית ה' הוא הארון:

רבינו חננאל

אודעוה לרב יוסף דהוה הוא סגי נהורא, אמר יהא רעוא דתירום רישא אכולא כרכא. וי"א שהיה בכל הלכה כרבא. אמר ר' יהושע בן לוי המתפלל צריך לפסוע ג' פסיעות לאחוריו, ואחר כך יתן שלום. תניא נמי הכי המתפלל צריך לפסוע ג' פסיעות לאחוריו ואחר כך יתן שלום, ואם לא עשה כן ראוי לו כאילו לא התפלל. ומשום שמעון אמרו נותן שלום לימינו ואחר כך לשמאלו. וא"ל רבה לאביי לימין הקב"ה שהוא שמאלך. **אביי ורבא** הוו פסעי להני שלש פסיעות בכריעה אחת. ואמר רב מרדכי כיון שפסע ג' פסיעות לאחוריו התם איבעי ליה למיקם. משל לתלמיד הנפטר מרבו אם חוזר לאלתר דומה לכלב שב על קיאו. **ומתפלל תפלה קצרה כו'.** מאי היא יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שאם שחונה תהיה גשומה ואל יכנס לפניך תפילת עוברי דרכים שמבקשים שיפסקו גשמים. ירושלמי ולא יגביהו עמך ישראל שררה זה על זה. **ולא** יעדי עביד שולטן מדבית יהודה. ולא יהו עמך ישראל צריכין להתפרנס זה מזה. מעשה בר' חנינא בן דוסא שהיה מהלך בדרך וירדו גשמים, ואמר רבון כל העולם, הכל בנחת וחנינה בצער פסק מיטרא כו'. ת"ר מעשה בכהן גדול שהאריך בתפילתו כו', ואמרו לו אל תהי רגיל לעשות כן שלא להבעית את ישראל. משניטל הארון כו'. תנן כמאן דאמר ארון גלה לבבל דתניא ר' שמעון בן יוחי אומר ארון גלה לבבל שנאמר ויביאהו בבלה עם כלי חמדת בית ה'. וכן א"ר אליעזר ארון גלה לבבל. ראשונה הא דאמרן, שנאמר ולא יותר דבר אמר ה', אילו עשרת הדברות שבתוכו. [שניה מאי היא דכתיב] ויצא מבת ציון כל הדרה. ופליגא דעולא דאמר דרבי מתיה שאל לר' שמעון בן יוחי

מסורת הש"ס

(א) [רבה יעב"ץ], (ב) תענית כד:, (ג) כס"א מ"ר שחונה וגשומה, (ד) [תוספתא פ"ב הי"ח], (ה) [סנהדרין כו:]. (ו) [לעיל טו. זבחים לח.]. (ז) [עי' תוס' לקמן מז: ד"ה עירה], (ח) [תוספ' שקלים ספ"ב ע"ש ותוספ' סוטה פ"ג ה"ב], (ט) [ר"ש מ"ז בתוספ' מיאת רבי יהודה בן לקיש ומעתה מיושב קושית התוס' ד"ה תנן וכן מכר תנא זה לקמן פה. דתנא לתן מגילון כו' ובשבת מנ: כתנאי אין כו' רבי יהודה בן לקיש כו' ומגיהה ע: מיהו בירושלמי דשקלים ריש פ"ו אמא ר' יהודה בר אלעאי], (י) [גיר' רש"י ריש"ל דקדק ויאמינו הבדים וכן הוא בע"ז], (כ) [לקמן נד:], (ל) [לקמן נח.], (מ) [לקמן נח.].

הגהות הגר"א

[א] במשנה המלא וכו' ושבע למטה. נ"ב וכו' (כנ"ל ולא היה מתמוון פו. וכ"ה בשאריות):

מוסף רש"י

שחונה. חמה, כמו (ישעיה מד) חמותי לאיתי אור, מתגם יוחנן בן עזאיל שחינת. **אם** שחונה תהא גשומה. כשהיא חמה לריכה אחרת לגשמים מאד ומדיר (שם). ר' חנינא בן דוסא. תנא הוא (שם). **כל** העולם כולו בצער. שמבקשין מים לשדותיהן (שם). **וחנינא בנחת.** שלחי יושב בביתי ואיני לריך לגשמים לפי שאין לי שדות (שם). מאי אהניא ליה צלותיה דכהן גדול. כשהיה מתפלל תפלה קלרה ביום הכפורים שהיה אומר אל יכנס לפניך תפלת עוברי דלכים, דר' חנינא מבטל ליה לצלותיה דכהן גדול, שאעפ"ש שמע הקב"ה תפלתו ופסיק מיטרא (שם). **אבן היתה שם.** תחת הארון (סנהדרין כו:). **ושתייה היתה נקראת.** שממנה נשתת עולם שנאמר (תהלים ק) דיבר ויקרא אלך, ואומר מלינו מלגלן כו' ובשבת לקמן (נד:). **אחת למעלה ושבע למטה.** כדכתיב על פני הכפרת קדמה ולפני הכפרת יזה שבע פעמים (זבחים לח.).

תוס' ישנים

מאי מצלי. בירושלמי [ס"ה ה"כ] מפיים בה ולא יגביהו אדרבה זה על זה, חסו שיקד הפייט בסדר יוה"כ לגל רחות עם קדש רב בעטר. **מעשה בכהן אחד שהאריך בתפלתו.** בירושלמי [שם] אמר מעמון הלדיק היה.

כל הדרה. הגנון בחדרי חדריס: **נ"ב שנה.** היו מחרבות ירושלים בגלות לדקיהו עד פקידת כורש שעלו לבנות הבית שהרי לסוף ע' לגלות יהויקים היתה הפקידה כמו שבינו במגילה (דף יח:) וי"ח שנה היה מכיבוש יהויקים עד חרבות ירושלים לחמר מר גלו בשבע גלו בשמונה גלו בשמונה עשרה גלו בתשע עשרה ופירושו גלה יכניה בשבע לכיבוש יהויקים שהוא שמונה לנבוכדנצר גלו לדקיהו וגלותו בחרבות ירושלים בשמונה עשרה גלו בתשע עשרה לנבוכדנצר לחמר מר שנה לחשונה כיבש ניעוא שניה עלה וכיבש יהויקים: **עד בחמה.** בחמה בגימטריא חמשין ותרין: **הגיבי לרגיס.** בספר דניאל כתיב והכי מפרש ליה ר' יוחנן אותו ברית האמור בגפרית ומלח שנאמר בו על אשר עזבו את ברית הגבירו החויב על ישראל שבוע אחד: **לרגיס.** לשריס כמו כל רבי מלך בבל (ירמיה לט): **מבעבע.** בטיול ושחוק: **רלפה משונה.** אחת מן הטבלאות של שיש שברלפה ראה גבוהה מחברותיה והבין שסילקוה מאחר שנסדרה שם: **ביחוד.** בבכור: **מחליעין בעליס.** לתנן (מדות פ"ב משנה ה) כל עץ שיש בו תולעת פסול למזבח: **בעלי מומין.** שאין ראויין לעבודה אחרת: **גרלין ואין גרלין.** כדמפרש ואזיל בברייתא שהיו דוחקין ובולטין בפרוכת וגרלין כשני דדי אשה שבולטין מתחת חלוקה: **ויולאין בפרוכת.** הפרוסה כנגד פתח שבמחילת אמה טרקסין. והפתח בחמע אמה טרקסין היה במקדש ראשון: **הכרוביס.** מדובקין זה בזה וחוזין ומתבקין זה את זה כזכר החובק את הנקבה: **מעוריס.** לשון ליבוק כמו (שוקלין פ"ג משנה ח) אילן שנפשח ומעורה בקליפה ובמס' בילה (דף ז.) אם היו מעורות בגדלין אסורות: **ולא יצאו גראות.** הלויס שבמדבר. אף על פי שהיו נושאין כלי הקודש בכתף לא היו גראין ליכנס בשעת סילוק מסעות שהיו מפרקין את האהרן והמזבח להסיעו ממקומו עד שהיו אהרן וכניו מכסין אותו בגרתיקין כמו שכתוב בפרשה וכסו אותו במכסה עור תחש ונקבו בגד תכלת וכסו וגו'. כבלע לשון כיסוי: **בנים אביה.** באירושים. אף ישראל במדבר עדיין לא היו נפין בשכינה: **נתגרשה קאמרת.** הלי מעשה בבית שני הוה לאחר שנתגרשו וחזרו: **לחיבתה ראשונה.** לתחילת חיבתן שאין נפין זה בזה: **במאי עסקינן.** הלי מגלגלין להן הפרוכת ומראין להן הכרובים: **מי הוו כרובים.** דקס"ל בכרובים שעשה שלמה אצל הארון מזה ומזה קאמר: **דבני.** שבנגד הפתחים פתח אולם והיכל ובית קדשי הקדשים: **שלש עשרה פרוכות היו במקדש שני.** שבעה לשבעה שערי העזרה שהיס בדביר במקום אמה טרקסין ושתים כנגדן לחוץ בין עליית ההיכל לעליית בית קדשי הקדשים וכי היכי דבמקדש שני היו פרוכות כנגד הפתחים הכי נמי במקדש ראשון: **כרובים דצורתה.** מצויירין בכותל במיני סממנים או חקוקין בקירות העץ מלפניס מכותלי האבנים: **מסב קלע.** צורות רשתות וקליעות: כאיש

כרובים דצורתא. נשאלתי על אותם שמציירים בממזוריס צורות חיות ועופות אם יפה עושיס אם לאו והשבתי ר"ל דודאי לא יפה עושיס שמתוך שמסתכלים בצורות הללו אין מכוונין לבס לאביהס שבשמיס מיהו אין כאן איסור דלא תעשה לך פסל וגו' (שמות כ) דהא מסקינן בפרק כל הכלמיס (ע"ז דף מג:) שאני רבן גמליאל דאחרים עשו לו ואפילו חשדא ליכא בציוריס

כל הדרה מאי כל הדרה חדרה אתה מאי אתה אומר אמר לו שאני אומר ארון במקומו נגנז שנאמר [1]ויאריכו הבדים [6]וגו' אמר ליה רבה לעולא מאי משמע דכתיב [1]ויהיו שם עד היום הזה וכל היכא דכתיב עד היום הזה לעולם הוא והכתיב [2]ואת היבוסי יושב ירושלם לא הורישו בני בנימין וישב היבוסי את בני בנימין בירושלם עד היום הזה הכי נמי דלא גלו והתניא [3]ר' יהודה אומר חמשים ושתים שנה לא עבר איש ביהודה שנאמר [3]על ההרים אשא בכי ונהי ועל נאות מדבר קינה כי נצתו מבלי איש עובר ולא שמעו קול מקנה מעוף השמים ועד בהמה נדדו הלכו בהמה בגימטריא חמשין ושתים הוו ותניא ר' יוסי אומר שבע שנים נתקיימה [4]גפרית ומלח בארץ ישראל ואמר רבי יוחנן מאי טעמא דרבי יוסי אתיא ברית ברית כתיב הכא [5]והגביר ברית לרבים שבוע אחד וכתיב התם [6]ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' אלהי אבותם אמר ליה הכא כתיב שם התם לא כתיב שם וכל היכא דכתיב שם לעולם הוא מיתיבי [7]ומהם מן בני שמעון הלכו להר שעיר אנשים חמש מאות ופלטיה ונעריה ורפיה ועוזיאל בני ישעי בראשם ויכו את שארית הפליטה לעמלק וישבו שם עד היום הזה וכבר עלה סנחריב מלך אשור ובלבל כל הארצות שנאמר [8]ואסיר גבולות עמים [9]ועתודותיהם שושתי תיובתא אמר רב נחמן תנא וחכמים אומרים ארון בלשכת דיר העצים היה גנוז אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא [3]מעשה בכהן אחד שהיה מתעסק וראה רצפה משונה מחברותיה ובא והודיע את חבירו ולא הספיק לגמור את הדבר עד שיצתה נשמתו וידעו ביחוד ששם ארון גנוז מאי הוה עביד אמר רבי חלבו מתעסק בקרדומו היה תנא דבי רבי ישמעאל שני כהנים בעלי מומין היו מתליעין בעצים ונשמטה קרדומו של אחד מהם ונפלה שם ויצתה אש ואכלתו רב יהודה רמי כתיב [1]ויראו ראשי הבדים וכתיב [1]ולא יראו החוצה הא כיצד נראין ואין נראין תניא נמי הכי [7]ויראו ראשי הבדים יכול לא יהו זזין ממקומן ת"ל ויאריכו הבדים יכול יהו מקרעין בפרוכת ויוצאין ת"ל ולא יראו החוצה הא כיצד דוחקין ובולטין ויוצאין בפרוכת ונראין כשני דדי אשה שנא' [9]צרור המור דודי לי בין שדי ילין אמר רב קטינא בשעה שהיו ישראל עולין לרגל [9]מגללין להם את הפרוכת ומראין להם את הכרובים שהיו מעורים זה בזה ואומרים להן ראו חבתכם לפני המקום כחבת זכר ונקבה מתיב רב חסדא [10]ולא יבואו לראות כבלע את הקדש ואמר רב יהודה אמר רב בשעת הכנסת כלים לגרתך שלהם אמר רב נחמן משל לכלה כל זמן שהיא בבית אביה צנועה מבעלה כיון שבאתה לבית חמיה אינה צנועה מבעלה מתיב רב חנא בר רב קטינא מעשה בכהן אחד שהיה מתעסק וכו' אמר ליה נתגרשה קא אמרת נתגרשה חזרו לחיבתה הראשונה במאי עסקינן אי נימא [9]במקדש ראשון מי הואי פרוכת אלא במקדש שני מי הוו כרובים לעולם במקדש ראשון ומאי פרוכת פרוכת דבבי דאמר רבי זירא אמר רב [7]שלשה עשר פרוכות היו במקדש שבעה כנגד שבעה שערים שתים אחת לפתחו של היכל ואחת לפתחו של אולם שתים בדביר ושתים כנגדן בעליה רב אחא בר יעקב אמר לעולם במקדש שני וכרובים דצורתא הוו קיימי [9]דכתיב [11]ואת כל קירות הבית מסב קלע (א) כרובים ותמרות ופטורי ציצים וצפה זהב מישר על המחוקה וכתיב [12]כמער איש ולויות מאי כמער איש ולויות אמר רבה בר רב שילא

1. וַיֵּאָרְכוּ הַבַּדִּים וַיֵּרָאוּ רָאשֵׁי הַבַּדִּים מִן הַקֹּדֶשׁ עַל פְּנֵי הַדְּבִיר וְלֹא יֵרָאוּ הַחוּצָה וַיִּהְיוּ שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

מלכים א ח ח

2. וְאֶת הַיְבוּסִי יֹשֵׁב יְרוּשָׁלִַם לֹא הוֹרִישׁוּ בְּנֵי בִנְיָמִן וַיֵּשֶׁב הַיְבוּסִי אֶת בְּנֵי בִנְיָמִן בִּירוּשָׁלִַם עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

שופטים א כא

3. עַל הֶהָרִים אֶשָּׂא בְכִי וָנֶהִי וְעַל נְאוֹת מִדְבָּר קִינָה כִּי נִצְתּוּ מִבְּלִי אִישׁ עֹבֵר וְלֹא שָׁמְעוּ קוֹל מִקְנֶה מֵעוֹף הַשָּׁמַיִם וְעַד בְּהֵמָה נָדְדוּ הָלְכוּ:

ירמיהו ט ט

4. גָּפְרִית וָמֶלַח שְׂרֵפָה כָּל אַרְצָהּ לֹא תִזָּרֵע וְלֹא תַצְמִיחַ וְלֹא יַעֲלֶה בָהּ כָּל עֵשֶׂב כַּמְּהֻפֵּכַת סְדֹם וַעֲמֹרָה אַדְמָה וּצְבוֹיִם אֲשֶׁר הָפַךְ יְיָ בְּאַפּוֹ וּבַחֲמָתוֹ:

דברים כט כב

5. וְהִגְבִּיר בְּרִית לָרִבִּים שְׁבוּעַ אֶחָד וְחֲצִי הַשָּׁבוּעַ יַשְׁבִּית זֶבַח וּמִנְחָה וְעַל כְּנַף שִׁקּוּצִים מְשֹׁמֵם וְעַד כְּלָה וְנֶחֱרָצָה תִּתַּךְ עַל שֹׁמֵם:

דניאל ט כז

6. וְאָמְרוּ עַל אֲשֶׁר עָזְבוּ אֶת בְּרִית יְיָ אֱלֹהֵי אֲבֹתָם אֲשֶׁר כָּרַת עִמָּם בְּהוֹצִיאוֹ אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:

דברים כט כד

7. וּמֵהֶם מִן בְּנֵי שִׁמְעוֹן הָלְכוּ לְהַר שְׂעִיר אֲנָשִׁים חֲמֵשׁ מֵאוֹת וּפְלַטְיָה וּנְעַרְיָה וּרְפָיָה וְעֻזִּיאֵל בְּנֵי יִשְׁעִי בְּרֹאשָׁם: וַיִּכּוּ אֶת שְׁאֵרִית הַפְּלֵטָה לַעֲמָלֵק וַיֵּשְׁבוּ שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

דברי הימים א ד מב-מג

8. כִּי אָמַר בְּכֹחַ יָדִי עָשִׂיתִי וּבְחָכְמָתִי כִּי נָבֹנְתִּי וְאָסִיר גְּבוּלֹת עַמִּים וַעֲתֻדֹתֵיהֶם שֹׁאַסְּתִּי וָאוֹרִיד כַּאַבִּיר יוֹשְׁבִים: ישעיהו י יג

9. צְרוֹר הַמֹּר דּוֹדִי לִי בֵּין שָׁדַי יָלִין:

שיר השירים א יג

10. וְלֹא יָבֹאוּ לִרְאוֹת כְּבַלַּע אֶת הַקֹּדֶשׁ וְמֵתוּ:

במדבר ד כ

11. וְאֶת כָּל קִירוֹת הַבַּיִת מֵסָב קָלַע פִּתּוּחֵי מְקֻלְעוֹת כְּרוּבִים וְתִמֹרֹת וּפְטוּרֵי צִצִּים מִלִּפְנִים וְלִחִיצוֹן: מלכים א ו כט

וְקָלַע כְּרוּבִים וְתִמֹרוֹת וּפְטוּרֵי צִצִּים וְרַצָּפָה זָהָב מְיֻשָּׁר עַל הַמְּחֻקָּה:

מלכים א ו לה

12. וַיִּפְתַּח עַל הַלּוּחַת יְדֹתָיהָ וְעַל מִסְגַּרְתֵּיהָ כְּרוּבִים אֲרָיוֹת וְתִמֹרֹת כְּמַעֲר אִישׁ וְלוּיֹת סָבִיב:

מלכים א ז לו

מוסף רש"י

חמשים ושתים שנה. משנגלו בימי לדקיה מחרבות ירושלים עד שנפקדו בימי כורש ואז עלו מסס לייסד את הבית י"ח שנים קודם גמר הבנין שהיא לסוף ע' שנה בשנת שתים לדריוש כדאמרינן במגילה (שבת קמה:). **יכול יהו מקרעין בפרוכת.** פרוכת היתה פרוסה בפתח בית קדשי קדשים לגיעות בעגלת ולא משוס מחילה, דהא אמה טרקסין הוא במקדש ראשון, וכ"ת לוקמה במקדש שני דהוי פרוכת, ליכא למימר, דבמקדש שני לא הוה אלון ומיד לא עלו מסס לייסד את הבית י"ח שנים קודם גמר הבנין שהיא לסוף ע' שנה בשנת שתים לדריוש כדאמרינן במגילה (שבת קמה:). אלון עשה מסס כשמונה בדביר היה לו עשר אמות ריוח ממנו לכותל לכל לד והבדיר היה עשרים על עשרים ומקום אלון היו ממעט בדביר דבנגם היה עומד, אלמא בחמנע בכותל מזרחי והיו הבדים בולטין בפרוכת שבפתח (מנחות צח.). **במקדש ראשון מי הואי פרוכת.** אמה טרקסין הוה (לעיל נב:). **שתים בדביר.** אמה אמה טרקסין, **ושתים כנגדן בעליה.** להבדיל בין עליית היכל לעליית קדשי הקדשים וגם הן במקום אמה טרקסין (כתובות קו.).

גליון הש"ם

גמ' ועתודותיהם שושתי תיובתא. עיין פוטה דף מו ע"ב בתס"י ד"ה ויקרא שמה וכ"ע:

הגהות הב"ח

(א) גמ' דכתיב ואת כל קירות הבית מסב קלע פתוחי מקלעות כרובים ותמורו' ופטורי ציצים וכתיב וצפה זהב מישר:

רבינו חננאל

וא"ל אהרן במקומו נגנז שנאמר ויאריכו הבדים ויראו ראשי הבדים מן הקדש אל פני הדביר ולא יראו החוצה ויהיו שם עד היום הזה. איני והכתיב ואת היבוסי יושב ירושלם לא הורישו וכו' ועלתה בתיובתא, דמקשה וכל היכא דכתיב עד היום הזה לעולם הוא, והתניא ר' יהודה אומר נ"ב שנה לא עבר איש ביהודה שנאמר על ההרים אשא בכי ונהי וגו' בהמה בגימטריא נ"ב הוי, ותניא ד' שנים נתקיימה גפרית ומלח בארץ ישראל שנאמר על אשר עזבו את ברית ה' וגו', וכתיב והגביר ברית לרבים שבוע [אחד], מה ברית זו שבוע אף שבוע זו שבוע. אמר רב נחמן תנא ארון בלשכת דיר העצים הוא גנוז. דתנן בשקלים מעשה בכהן אחד שהיה מתעסק וראה זו הרצפה משונה מחבורותיה כו'. תנא שני כהנים מתליען בעצים היו ונפל קרדום אחד מהן ויצאה האבלתו. תניא כיצד היו הבדים נראים בארון היו דוחקין ובולטין ויוצאין בפרוכת ונראין כשני דדי אשה שנאמר בין שדי ילין. וכשהיו ישראל עולין לרגל היו מגללין הפרוכת ומראין להם הכרובין ומראין זה בזה, שנאמר כמער איש ולויות. ואין מראין להם הכרובין והכתיב ולא יבואו לראות כבלע את הקדש ומתו, ואמרינן בשעת הכנסת כלי הקודש לגרתיקו כו'. ואמרינן

מתעסק ושוחק בקרדומו היה. דוחקין **ובולטין בפרוכת כו'.** במקדש ראשון מיירי ופרוכת (דבבי), שהיה פתח בית קדשי הקדשים מכוון בחמנעיתו ושם היה פרוכת כדלקמן, אבל במקדש שני לא היה אלון. **ומראין להם שהיו מעורין.** וא"ת אמאי לא תשיב להו כפ"ק [כא, ב] בהדי ניסי [בגלאי] כיון שהיו מגלין אותן לעולי רגלים למלי (מ"ד) [דס"ל] שהן הכרובים שעשה שלמה מזה ומזה מגלאים כמו שאנו אומרים לעיל גבי לחם הפנים, י"ל שאותם שהיו מעורין זה בזה אין זה גם שכך עשאם שלמה כמו הני (בצורתה) [דצורתה] דלקמן לרבי אחא, ומקום אלון שלא היה מן המדה לא היו מכירין שלא היה מגביהין להם כל כך וגם לא היו (מוריתין) [מודלין], וגוף הכרובים שלא היו מן המדה שהיו כנפיהן ר' אמות ממימן וה' אמות משמאל גם בזה לא היו מכירין כל כך. מ"ר.